

9 Kolen en staal in het Ruhrgebied

In 1847 richtte de zakenman Franz Haniel de 'Zeche Zollverein' op. In 1851 begon de daadwerkelijke productie. Zeche Zollverein groeide uit tot één van de grootste en meest succesvolle steenkoolmijnen in Duitsland. In het begin van de twintigste eeuw had de mijn al elf schachten in bedrijf.

Vanaf ongeveer 1870 maakte de industrie in Duitsland een enorme ontwikkeling door. In het Ruhrgebied groeiden de mijnen en de staalbedrijven uit tot gigantische ondernemingen met duizenden arbeidskrachten. De export verdubbelde en het spoorwegnet werd uitgebreid. De vraag naar kolen was groot: ook stoomtreinen reden tenslotte op steenkolen.

Van de staalindustrie in het Ruhrgebied kennen we twee grote namen: Krupp en Thyssen. De familie Krupp was in de zeventiende eeuw in Essen begonnen met een handel in koloniale waren. In 1811 begon Friedrich Krupp met een kleine fabriek in Essen. Het zat niet mee: in 1824 was het geld op en twee jaar later was de zaak failliet. Maar zoon Alfred Krupp maakte een doorstart. Het was jarenlang ploeteren maar dankzij het technisch inzicht van Alfred werd het een succes. Alfred ontwierp een naadloos spoorwiel en bedacht verbeteringen voor treinrails. Firma Krupp specialiseerde zich in spoorwegmaterieel. Vervolgens kwamen daar stalen kanonnen bij.

In de jaren 1867 begon August Thyssen met enkele familieleden een staalbedrijf in Duisburg. Dit bedrijf stopte in 1870, waarna August Thyssen in Mühlheim an der Ruhr een staalwalserij begon. Dit was het begin van een conglomeraat van bedrijven die met de staalindustrie te maken hadden, waaronder een kolenmijn maar ook een eigen vloot en een spoorlijn.

Aan het einde van de negentiende eeuw was Krupp een bedrijf met meer dan 20.000 werknemers. De rijkdom van deze familie kwam tot uiting in het huis dat zij lieten bouwen. De bouw van Villa Hügel kostte zo'n 5,7 miljoen Duitse mark. Alfred Krupp ontving hier politici, koningen en keizers. In 1887 nam Friedrich Alfred Krupp het bedrijf over. Krupp legde zich steeds meer toe op wapens. De volgende generatie legde zich ten tijde van de Eerste Wereldoorlog vrijwel alleen toe op de productie van wapens. Na de oorlog resulteerde dat in een sanctie: er mochten alleen producten voor dagelijks gebruik gemaakt worden, geen wapens. Niettemin, dat gebeurde in het geheim toch. Ondertussen had August Thyssen zich in de Eerste Wereldoorlog duidelijk gedistantieerd van de Duitse regering.

In de crisisjaren werkten er noodgedwongen veel Nederlanders in het Ruhrgebied. Hier was werk en wie werk weigerde, kreeg meestal geen uitkering meer. Ook tegenstanders van het Naziregime kwamen op deze manier in Duitsland terecht.

Het ging de Zeche Zollverein goed in deze tijd. In de jaren '20 en '30 werd de fabriek uitgebreid met een twaalfde schacht plus een cokesfabriek, 'Kokerei Zollverein'.

Schacht 12 domineert het hele complex van de Zeche Zollverein en wordt gezien als het symbool van het industriële erfgoed in het Ruhrgebied. Deze mijnschacht is ontworpen door de architecten Fritz Schupp en Martin Kremmer. De architectuur van Zeche Zollverein is een voorbeeld van Bauhaus-stijl: functioneel en zakelijk, maar ook esthetisch en symmetrisch.

De Zeche Zollverein ontsnapte niet aan mijnrampen. In 1941 stortte een deel van het gangenstelsel in. Bijna 30 mijnwerkers kwamen om het leven.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden heel wat Nederlanders te werk gesteld in Duitsland. Bij Krupp waren zo'n 25.000 krijgsgevangenen en dwangarbeiders te werk gesteld. Het Ruhrgebied werd regelmatig door de geallieerden gebombardeerd. De Zeche Zollverein ontkwam aan oorlogsschade.

Na de Tweede Wereldoorlog ging de productie bij de Zeche Zollverein door. In 1958 is de stalen toren van schacht 1/2/8 nog helemaal vernieuwd.

In de jaren '70 van de twintigste eeuw nam de vraag naar steenkool af. De kosten van de mijnbouw stegen en steeds meer mijnen stopten met de productie. In december 1986 sloot de Zeche Zollverein, als laatste steenkolenmijn in het Ruhrgebied. In 1989 kocht de deelstaat Noordrijn-Westfalen het complex aan om het om te vormen tot een cultureel en educatief centrum. In 2001 werd de Zeche Zollverein uitgeroepen tot Unesco-werelderfgoed.

In de voormalige kolenwasserij is het Ruhrmuseum gehuisvest. De collectie van het museum toont de geschiedenis, cultuur en natuur van het Ruhrgebied. Het ontwerp voor de ombouw van kolenwasserij tot museum is gemaakt door de Nederlandse architect Rem Koolhaas.

De staalindustrie van het Ruhrgebied gaat nog steeds verder. In 1999 fuseerde Krupp met Thyssen AG. Het bedrijf heeft haar thuisbasis in Essen en vestigingen over de hele wereld.

